

CERAMICA DESCOPERITĂ ÎN ATELIERELE DE OLĂRIT DE LA TRINCA – *IZVORUL LUI LUCA*, RAIONUL EDINEȚ, REPUBLICA MOLDOVA. GRUPUL CULTURAL HORODIȘTEA / ERBICENI–GORDINEȘTI–KASPEROVKA (I)

DE

RUXANDRA ALAIBA

Cercetările arheologice sistematice întreprinse în satul Trinca, raionul Edineț, Republica Moldova, în punctul numit de localnici *Izvorul lui Luca* (fig. 1/1), au fost inițiate pentru investigarea complexei locuiri hallstatiene timpurii de aici¹. Săparea platoului pe care se întinde stațiunea hallstatiiană, din anul 1994 până în 2004, a dus la atestarea și a altor perioade, între care un nivel de locuire specific grupului cultural Horodiștea / Erbiceni–Gordinești–Kasperovka, din perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului², ceramică din bronzul timpuriu, puține complexe ale culturii Costișa–Komarovo din bronzul mijlociu și din alte perioade.

Administrativ, satul Trinca se situează în partea de nord-vest a Basarabiei, la nord de raionul Edineț, spre limita cu raionul Briceni. Din punct de vedere geografic, zona se integrează Podișului Moldovei de Nord, subunitatea Dealurilor Trincăi, orientate nord–sud, spre sud cu o ușoară deviere către est. Limitele geografice ale Dealurilor Trincăi le trasează, spre est pârâul Draghiște, afluent al Racovățului (fig. 1/8), ultimul afluent de stânga a Prutului și spre vest pârâul Lopatnic, cu debit redus, tot afluent de stânga a Prutului, ce curge paralel cu Draghiștea. Altitudinile sunt relativ mici, între 200–300 m, în extremitatea sudică, la Lopatnic ating 215 m, pentru ca în dealurile Fetești să ajungă la 247 m.

Punctul de interes arheologic *Trinca–Izvorul lui Luca* a fost descoperit în urma cercetărilor de suprafață realizate în raioanele din nord-vestul Republicii Moldova, în anul 1981, de Ilie Borziac și Oleg Levițki³. Arheologii basarabeni și-au legat numele de aceste meleaguri, primul prin investigarea celor trei grote din paleoliticul superior de la Trinca⁴, al doilea prin săpăturile legate de perioada hallstatiiană⁵.

Stațiunea se află la circa 2,5 km de marginea de sud-vest a satului Trinca (fig. 1/5), pe un platou de înălțime medie, ce se desprinde din podișul calcaros, situat la nord-vest de sat, cu o altitudine în jur de 248 m (fig. 1/1), dar spre nord terenul începe să fie mai lin (fig. 1/4).

Izvorul din apropiere a dat toponimul locului – *Izvorul lui Luca*, un loc apărat natural de pârâul Draghiștea și adăpostit de înălțimile ce-l înconjoară din trei părți (fig. 1/2–4, 7). Platoul cu o formă alungită, cu aspect de cetate, se întinde de la nord-est spre sud-vest, având altitudini mai mari în extremitatea de nord-est,

¹ O. Levițki, *Investigațiile arheologice de la Trinca, raionul Edineț, Republica Moldova*, în *CAANT*, I, București, 1995, p. 248–249, 253; idem, V. Haheu, *Șantierul arheologic Trinca, campania 1995*, în *CAANT*, II, 1997, p. 169–212; O. Levițki, *Șantierul arheologic Trinca, campania 1996*, în *CAANT*, II, 1997, p. 213–274; O. Levițki, R. Alaiba, V. Bubulici, *Raport asupra investigațiilor arheologice efectuate în anii 1997–1998, la Trinca – Izvorul lui Luca, R. Edineț, R. Moldova*, în *CAANT*, III, 1999, p. 17–116.

² Din anul 1994 s-a inițiat o colaborare între IAIV din Chișinău, prin participarea arheologului dr. Oleg Levițki, responsabil de șantier și IRT, prin participarea noastră pentru cercetarea așezării de tip Horodiștea–Gordinești. La săpături au mai colaborat Gh. Coban, V. Bubulici, V. Haheu și câte o campanie Fl. Burtănescu și E. Ușurelu.

³ Cercetători la Institutul de Arheologie și Istorie Veche din Chișinău.

⁴ I. Borziac, *Paleoliticul și mezoliticul în spațiul dintre Nistru și Prut*, în *Thraco-Dacica*, XV, 1–2, 1994, p. 21–22, fig. 1/13, grotele Trinca I–III (musterian I–II – niveluri inferioare, paleoliticul superior).

⁵ O. Levițki, *Cultura Hallstattului canelat la rasărit de Carpați*, *Bibliotheca Thracologica*, VII, 1994.

de 213,3 m și mai reduse la limita de sud, de 183,3 m, cu o înclinare spre sud de 2,7°. În partea de nord-est, est și sud, platoul este înconjurat de un meandru al pârâului Draghiște, care, în această zonă are maluri înalte, stâncoase și împădurite. Altitudinea stațiunii arheologice față de nivelul luncii Draghiștei are cotele spre nord de 40 m și spre sud-est și sud de 30 m⁶.

Stratigrafia pedologică și antropică, așa cum apare ea, de la *loess*-ul aflat la 0,70–1,00 m adâncime, se compune din mai multe niveluri succesive, cu diferite locuiri, cum s-a precizat deja. Cel mai vechi aparține paleoliticului superior. De la o adâncime de circa 0,60–0,70 m, urmează un strat de culoare brună, cu urme materiale caracteristice grupului cultural de tip Gordinești și epocii bronzului, din care se adâncesc, în *loess*, complexe de locuire. Nivelul format din ruinele acestora sunt mult mai puțin consistente în raport cu ale depunerii antropice ulterioare. Între 0,40–0,60 m (0,70 m) apare stratul cenușiu – negricios specific stațiunilor din epoca fierului, cu trei niveluri. Primul aparține Hallstatt-ului cu ceramică canelată de tip Chișinău–Corlăteni⁷, mijlocul secolului al XII-lea – secolul al X-lea î.Chr., al doilea orizont hallstattian, cu ceramică incizată și imprimată, corespunde secolelor X/IX – VIII î.Chr. și etapei cuprinse între HaA–HaB₁, iar ultimul strat se leagă de etapa târzie a culturii Černoles – grupul Podolian de Vest, secolele VIII/VII – VI î.Chr.⁸ La adâncimi mai mici, 0,45–0,25 m, au fost semnalate și foarte puține fragmente ceramice caracteristice celei de-a doua jumătăți a primului mileniu, secolele V–VI și IX–X și evului mediu. Stratigrafia pedologică se încheie cu solul vegetal, un cernoziom de pădure, ce se adâncește până la – 0,30 – 0,35 m.

Cartarea magnetometrică, realizată în anul 1982 de un grup de geofizicieni de la Kiev, prin determinarea rezistivității solului, a contribuit la alcătuirea unui plan orientativ de organizare internă a stațiunii, prin marcarea unor complexe⁹, care astăzi, la suprafața solului, corespund unor pete cenușii. Între acestea, două erau situate la mică distanță unul de altul, în marginea dinspre sud-vest a platoului. Aici, după realizarea săpăturilor s-au descoperit două ateliere de olărit specifice grupului Gordinești, ce au fost construite în apropierea pantei ușor abrupte, astăzi acoperite de pădure, din stânga pârâului Draghiște (fig. 1/1).

Cuptoarele aveau două camere suprapuse, despărțite de un perete median. Amplele săpături realizate la Trinca–Izvorul lui Luca au înlesnit o bună cercetare arheologică a așezării gordineștene, întinse în zona dintre centru și marginea de sud-vest a platoului, atât a perimetrului locuit cât și a atelierelor de olari situate la periferie. Până în prezent, din așezare s-au descoperit patru locuințe, mai multe gropi și două ateliere de olărit. Prin săparea în mare parte a platoului s-au trasat deja limitele așezării spre nord și sud-est. Komplexe de locuire se mai pot afla doar în marginea de vest.

Atelierele

Săparea zonei în care se aflau atelierele pentru olărit s-a realizat în campaniile anilor 1990 și 1995. Oleg Levițki, în vara anului 1990, a săpat primul atelier, iar în campania din anul 1995, în cadrul șantierului arheologic coordonat de același arheolog, la care am participat efectiv și noi, s-a dezvelit al doilea atelier de același tip. În apropierea acestuia erau două gropi menajere din epoca timpurie a fierului. În ambele au fost antrenate și fragmente ceramice gordineștene.

Atelierele olarilor au fost amplasate în marginea dinspre sud-vest a platoului, în afara perimetrului locuit, în apropierea pantei ușor abrupte din stânga pârâului Draghiște, ce coboară spre *Izvorul lui Luca*, pantă acoperită cu păduri (fig. 1/1). Față de albia pârâului există o diferență de altitudine de cel puțin 30 m¹⁰. Puțin mai mare trebuie să fi fost distanța de la care se aducea apa, din izvoarele de la baza pantei.

a. *Primul atelier de olărit*, descoperit în anul 1990, format dintr-un complex de amenajări (fig. 2), cum am menționat deja, a fost investigat arheologic de O. Levițki, care cu amabilitate ne-a pus la dispoziție desenele și întregul inventar¹¹. Cuptorul, în plan ușor oval, nu avea dimensiuni prea mari (L = 1,24 m; l = 1,05 m; h = 0,24–0,39 m), deși înainte de distrugere a fost mai mare. Era alcătuit din camera de ardere a combustibilului (h = 0,39 m), împărțită în două, așa cum indică urmele peretelui median distrus din vechime și fragmentele de lutuală din jur. Focarul și gurile de alimentare au fost făcute cu un strat de argilă amestecată cu nisip.

⁶ Idem, *op. cit.*, 1995, p. 247.

⁷ A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați. Culturile Gáva – Holihady și Corlăteni – Chișinău pe teritoriul Moldovei, Bibliotheca Thracologica*, VII, București, 1994, p. 105–141.

⁸ O. Levițki, *op. cit.*, 1995, p. 248–249, 253.

⁹ *Ibidem*, p. 248.

¹⁰ *Ibidem*, p. 247–248.

¹¹ Mulțumim și pe această cale arheologului dr. Oleg Levițki, de la Institutul de Istorie Veche și Arheologie din Chișinău, nu numai pentru îngăduința de a prelucra inventarul specific nivelului Gordinești, dar și pentru ajutorul pe care l-am primit în timpul participării efective la săpături, din anul 1994 și până în 2002.

Deasupra s-a construit grătarul ($h = 8-12$ cm), prin îmbinarea mai multor conuri alungite formate din argilă amestecată cu pleavă ($l = 25$ cm), dispuse radial în jurul camerei de ardere. Între conuri s-au cruceat perforările pentru circulația aerului cald din focărie în camera de ardere a vaselor, după care vatra s-a lutuit pe ambele fețe. Din bolta camerei de ardere a vaselor s-au păstrat doar fragmentele căzute spre nord-est¹².

b. *Al doilea atelier de olărit*, descoperit la Trinca–Izvorul lui Luca, săpat în septembrie 1995, era format din: camera de acces, cuptorul propriu-zis și terenul din exteriorul acestuia, unde se prepara argila și se modela ceramica (fig. 3–4). Utilizarea îndelungată a dus la deteriorarea lui din vechime, lipsesc mici părți din camera de ardere, extremitățile peretelui median și gura de foc, iar arăturile recente i-au deranjat partea superioară. Atelierul s-a realizat la fel ca și cele ale perioadei anterioare.

La început s-a săpat, în marginea platoului, camera de acces la cuptor, aproximativ semicirculară (fig. 3/3; 4/1; $L = 3,80$ m; $l = 2,10$ m), adâncită față de nivelul de călcare actual la $-0,80-0,85$ m, din care se alimenta camera de foc și se supraveghea arderea. Cuptorul are dimensiuni mici ($d = 1,26$ m; $h = 0,30-0,32$ m), deși în vechime, înainte de prăbușirea acestuia, și diametrul și înălțimea trebuie să fi fost mai mari. Pentru construcția lui s-a folosit numai argilă amestecată cu nisip sau resturi vegetale. Pereții focarului au fost realizați prin simpla finisare a gropii săpate în lutul galben, în schimb, peretele median avea forma unui paralelipiped gol în interior (fig. 3/5–6; 4/2–4). Pentru circulația aerului la baza acestuia s-au realizat perforări cilindrice (fig. 4/4).

Grătarul cuptorului, realizat din același amestec din care s-a lucrat cuptorul, lut, nisip și pleavă, cu o grosime medie de 8,8 cm, era fixat pe marginea superioară a camerei de ardere, dar și sprijinit cu suporturi de mărimi diferite (fig. 4/1–2, 4). S-a format, la fel ca și grătarul primului cuptor, din mai multe rânduri de conuri, cu o lungime de circa 15 – 20 cm, cu bazele de 6–7 cm, cele din margine de 8–9 cm. Ordonarea lor radială s-a făcut diferențiat. Un șir de conuri era dispus circular, la extremitatea de sus a pereților ușor arcuiți ai camerei de ardere a cuptorului, de care se prindeau prin bazele lățite mult¹³. În vârful acestora se fixau alte conuri, care se bifurcau (fig. 4/5). De ele se prindeau conurile următoare, întărind placa, până în dreptul peretelui median. Prin această tehnică destul de complicată, s-a obținut o placă cu o structură rezistentă, care era refăcută în caz de deteriorări. Tot o ordonare radială s-a realizat și la Costești, unde erau 20–22 de conuri¹⁴. Între conuri se fixau răsuflătorile, perforări verticale cu un diametru de 4–6 cm, mai mare în partea unde se făcea focul. După realizarea lor exteriorul grătarului s-a lutuit din nou cu un strat mai gros spre pereți, pentru uniformizarea lui cu înălțimea peretelui median. În cuptoarele de acest tip se obțineau temperaturi ridicate, necesare unei arderi oxidante a ceramicii, de peste 800°C ¹⁵.

Spațiul în care se modela ceramica se afla în exterior, în partea de nord-est, unde, în plan apare o aglomerare de inventar, mai ales fragmente de vase, dar și bucăți mărunte de chirpic, care ne fac să credem că aici exista și o construcție ușoară. La nord de cuptor, pe nivelul vechi de călcare, menționăm prezența a trei pietre mari, cu fețe plate, dar nefinisate. Mai multe fragmente ceramice, arse nu numai oxidant, dar și reducător, apar mai ales în acest perimetru.

Cuptoarele pentru ars ceramica au forme apropiate. Deteriorarea unuia a dus la construirea celui de-al doilea, cum indică tipurile ceramice diferite, descoperite pe grătar și în preajma lor. Este mică posibilitatea ca, în continuarea marginii platoului, să mai fie încă unul. Sistemul de construcție nu a fost diferit de cele cunoscute în epocă¹⁶. Deosebirile între acestea, în general, sunt date de detaliile de construcție sau doar de mărimea lor. Ambele fac parte din tipul cu două camere suprapuse: camera de foc cu gura de alimentare (*furnium* și *prefurnium*), despărțită de un perete median, placa / grătarul cu perforări, și deasupra, camera de ardere a vaselor distrusă din vechime.

¹² R. Alaiba, *Cercetări arheologice la Trinca–Izvorul lui Luca, R. Moldova (1994–1995), cultura Horodiștea–Gordinești*, în *CAANT*, II, 1997, p. 22, fig. 1.

¹³ La Costești conurile din care se forma grătarul se obțineau prin acoperirea în straturi, cu un amestec de lut cu pleavă, a unei nuiete groase de 1,5–2 cm, până se obținea forma unui con cu o lungime de 25–30 cm, cu baza mai lată înfiptă în perete, cu un diametru de 9–10 cm (V. I. Markevič, *Pozdnetripolskie plemena Severnoi Moldavii*, Kișinev, 1981, p. 131).

¹⁴ *Ibidem*, p. 42, fig. 57/1.

¹⁵ R. Alaiba, *op. cit.*, p. 22–23, fig. 2.

¹⁶ E. Comșa, *Caracteristicile și însemnătatea cuptoarelor de ars oale din aria culturii Cucuteni Ariușd*, în *SCIV*, 27, 1976, 1, p. 23–33; idem, *Die Töpferöfen im Neolithikum Rumäniens*, în *JMV*, 60, 1976, 23; idem, *Considerații asupra cuptoarelor de olar din epoca neolitică, de pe teritoriul României*, în *Studii și comunicări de istorie a civilizației populare din România*, 1, Sibiu, p. 227–231.

Ceramica descoperită în primul atelier

În inventarul primului atelier ceramica este reprezentată de toate categoriile specifice perioadei: nepictată, *de factură Cucuteni B*, *ceramica fină de tradiție Cucuteni – Tripolie pictată în stil ζ_{1a}* . Pentru ordonarea acesteia, în vederea unei cunoașteri specificului olăritului din așezare, am urmărit câțiva parametri tehnologici: felul degresantului, arderea, finisările exterioare și modul de realizare a ornamentului: pictat, adâncit sau în relief, dar și încadrarea stilistică în raport cu grupele definite de H. Schmidt¹⁷, Vl. Dumitrescu¹⁸, A. Nițu¹⁹. Formele nu sunt la fel de numeroase în raport cu perioada anterioară: pahare, talere, străchini, boluri, castroane, cratere, amfore.

Ceramica nepictată

Se poate ordona în două variante. Prima, a vaselor modelate din argilă de bună calitate, cu incluziuni nisipoase, arsă oxidant, de culoare cărămizie, uneori la exterior gălbuie sau albicioasă, rezonantă. Menționăm două pahare, cu buza evazată și corp ovoidal (fig. 5/2, 7; d = 14,4 cm; h = 3,8 cm) și un pahar cu profilul în S (fig. 5/1).

A doua variantă, a vaselor modelate din argilă amestecată cu incluziuni nisipoase, resturi vegetale, arsă oxidant dar cu miezul cenușiu, uneori și la exterior cu pete cenușii, de culoare cărămizie, gălbuie sau albicioasă. Între formele ceramice se disting câteva castroane tronconice, cratere, amfore, vase cu marginea înaltă și umăr bombat.

Castroanele tronconice au buza scurtă, evazată și umărul puțin marcat prin micșorarea lină a gâtului. Din cele trei păstrate fragmentar, primul exemplar are buza subțiată și evazată (fig. 6/1; d = 36 cm; h = 5,8 cm), al doilea, exterior gălbui, gâtul marcat (fig. 6/2; d = 28; h = 6,7 cm), iar ultimul, cu pereții mai groși, buza rotunjită și ușor evazată (fig. 6/3; d_{guri} = 40 cm; h = 10,2 cm și gr = 1,5 cm). Dimensiunile lor medii spre mari, cum indică diametrele deschiderilor gurii, situate între 36–40 cm, sunt specifice vaselor pentru preparat hrana. Forma a fost semnalată în descoperirile cucuteniene din faza B²⁰, de exemplu la Trușești–*Țuguieta*²¹. Totuși, spre deosebire de acestea, au gura mai largă, mai apropiată de a craterelor de tip Cucuteni C.

Crater modelat din pastă cărămizie cu marginea evazată și buza subțiată. Profilul arcuit în S trasează adâncimea gâtului și arcuirea bombată a corpului (fig. 5/3; d = 30 cm; h = 19,6 cm; gr_{perete} = 7 mm); o altă buză, poate tot de la un crater, s-a lucrat din aceeași pastă cărămizie (fig. 5/4; d = 35 cm).

Amforă modelată din pastă cărămizie (fig. 5/6; d_{corp} = 43,5 cm; h = 16,3 cm).

Vasele cu marginea înaltă și umăr bombat frecvent s-au confecționat din pastă fină. De obicei erau pictate (fig. 6/9; h = 7,8 cm), dar sunt și exemplare de acest tip modelate mai neglijent (fig. 5/5; 6/6; d = 40 cm; h = 7,2 cm), cu pictura ștersă sau nepictate (fig. 6/10; h = 9,3 cm). Este o formă prezentă și în Cucuteni B²². Două fragmente sunt de la vase cu marginea invazată, exterior acoperite cu un slip fin albicios, interior nefinisate, cu gâtul cilindric, cu prag la bază și umărul bombat (fig. 6/4, 6; d = 23 cm; 14 cm; h = 6,6; 33 cm) și altul este de la un vas fără prag (fig. 6/8; d = 12,2 cm; h = 3,3 cm). Marginea unui vas de mari dimensiuni, are buza întoarsă (fig. 6/10; d = 50 cm; h = 13,4 cm). Forme similare sunt atestate, cum menționează Șt. Cucuș, mai ales în așezările Cucuteni B₁, dar și în B₂, la Ghelăiești–*Nedeia*, Văleni–*Cetățuie*, Hlăpești–*Dealul Dactei* și Poduri–*Dealul Ghindaru*²³ și în așezări ale fazei A–B la Traian–*Dealul Fântânilor*²⁴, Șipeniț²⁵.

Borcan modelat din pastă albicioasă, degresat cu șamotă, cu buza fațetată interior cu o spatulă (fig. 6/5; d = 26 cm; h = 6,8 cm; gr. perete 1,2 cm).

¹⁷ H. Schmidt, *Cucuteni in der Oberen Moldau, Rumänien. Die befestigte Siedlung mit bemalter Keramik von der Stein kupferzeit in bis die vollentwickelte Bronzezeit*, Berlin-Leipzig, 1932.

¹⁸ Vl. Dumitrescu, *La station préhistorique de Traian (dép de Neamț, Moldavie): fouilles des années 1936, 1938 et 1940*, în *Dacia*, 1945 (1941–1944), IX–X, p. 11–114.

¹⁹ A. Nițu, *Formarea și clasificarea grupelor de stil A–B și B ale ceramicii pictate Cucuteni–Tripolie*, AIIAI, Sufig. V, 1984, Iași.

²⁰ Șt. Cucuș, *Faza Cucuteni B în zona subcarpatică a Moldovei*, *Bibliotheca Memoriae Antiquitatis*, VI, Muzeul de istorie Piatra Neamț, 1999, fig. 28/9.

²¹ M. Petrescu-Dîmbovița *et alii*, *Trușești. Monografie arheologică*, Editura Academiei Române, Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași, fig. 315/5, 10–11.

²² Șt. Cucuș, *op. cit.*, fig. 28/3d, f.

²³ *Ibidem*, fig. 28/4a.

²⁴ Vl. Dumitrescu, *op. cit.*, fig. 19/4e.

²⁵ O. Kandyba, *Sipenitz. Kunst und Geräte eines neolithischen Dorfes*, Ed. Anton Schroll, Wien, 1937, p. 139, fig. 106–107. Vezi și reeditarea: *Sipenitz' Mistetzvo ta znarjaddja neolitičnogo seliša*, Vidavničij dim "Bukrek" Černivtzi, 2004, p. 133, fig. 1, 10–12.

Ceramica de factură Cucuteni B

În preajma primului cuptor se aflau și patru părți de la trei vase de factură Cucuteni B. Primele două provin de la un vas cu gât, realizat din argilă de bună calitate (fig. 7/1; 8/1; d = 24 cm; h = 5,7 cm), în pastă doar cu incluziuni naturale, ars la exterior gălbui, la interior cărămiziu, dar cu miezul parțial cenușiu. Pe umărul bombat s-a ornat bicrom, cu linii brun-roșietice, urmate de o bandă acoperită cu aceeași culoare, pe fondul cărămiziu al vasului (fig. 7/1; 8/1). Structura prăfoasă specifică pastei cucuteniene, a dus la ștergerea parțială a culorii. Din celelalte două vase s-a păstrat doar câte o parte din corpul bombat. Fragmentele provin de la recipiente lucrate din pastă fină, arse oxidant. Pe angoba roșie s-a pictat un decor din care s-a păstrat o parte dintr-o bandă liniară fină, pe unul dintre ele cu marginile din linii mai late (fig. 7/2; 8/2; h = 9,1 cm). Descoperirea lor se poate explica fie prin păstrarea unor vechi recipiente de către locuitorii așezărilor, fie prin existența în vecinătate a unor comunități cucuteniene întârziate. Totodată, existența lor permite datarea așezării într-o secvență de început a grupului cultural Horodiștea / Erbiceni–Gordinești–Kasperovcy. Formată din fondul local eneolitic, de-a lungul evoluției culturii Cucuteni, pictura și-a păstrat specificul, până când a dispărut în cadrul acestui grup.

Ceramica fină de tradiție Cucuteni–Tripolie pictată în stil ζ_{1a}

În inventarul primului cuptor predomină ceramica modelată din pastă fină, arsă oxidant. Decorul s-a pictat în stil ζ_{1a} , cu brun închis și roșu întins, pe fondul gălbui. Stilul ζ definește ultima etapă din evoluția grupurilor stilistice ale complexului cultural Cucuteni – Tripolie. Ilustrăm cu mai multe fragmente de vase arse cărămiziu, ornate cu benzi liniare ce intercalează benzi late, acoperite cu roșu etalat, pe un strat de angobă gălbuie, roșietică sau direct pe vas (fig. 7/5, 7–8; 8/5, 7–8).

Majoritatea vaselor au fost modelate din aceeași pastă fină și provin de la recipiente cu marginea înaltă, ornamentate pe curbura gâtului cu benzi liniare, separate de suprafețe acoperite cu roșu etalat (fig. 9/ 2, 4–9; 11/6–8, 10). Uneori spațiile dintre benzile late roșii, benzile liniare oblice și benzile de legătură s-au acoperit cu suprafețe fin hașurate (fig. 10/5–6). Pe alte vase mai prăfoase, arse cărămiziu deschis, pictura este foarte ștearsă sau nu s-a păstrat (fig. 9/1), ca și la Tătărauca Nouă–Piscul gol²⁶. Arderea secundară a dat vaselor, uneori, o nuanță alb-verzuie.

Forme apropiate se întâlnesc în Cucuteni B la Tg. Ocna, Gura Văii, Brânzeni III²⁷ și în perioada de tranziție la Gordinești²⁸, Erbiceni–Dealul Sărăturilor²⁹, Horodiștea–Mălăiște³⁰ ș. a.

Pe câteva fragmente s-a păstrat decorul format din zigzaguri verticale, ce au fost acoperite parțial cu negru-ciocolatiu, rezervând astfel în interior romburi în culoarea angobei (fig. 6/3; 7/3; 10/5). Romburi acoperite cu brun-roșietic, mărginite de benzi liniare, apar la baza gâtului unui alt vas (fig. 8/3). De asemenea, pe gâtul și umărul unui recipient ars cărămiziu, între două benzi formate din câte șapte linii, s-au desenat cu brun pe angoba gălbuie alte două zigzaguri pentru a forma romburi simple (fig. 11/1; d_{gât} = 24 cm; h = 7,2 cm). Dispuse în șiruri verticale, mai mult sau mai puțin simetrice, ele apar rezervate cu negru și pe ceramica de la Erbiceni³¹. În stațiunea Brânzeni III, întregul corp al unui vas bombat a fost ornat cu astfel de romburi mai mult sau mai puțin simetrice³². Romburile, după A. Nițu, precum în pictura cucuteniană de la Darabani II, Hotin, au fost derivate din unirea a două zigzaguri³³. Într-o etapă mai târzie, pe un ciob de la Horodiștea–Pe Prut, romburile și triunghiurile au fost cruțate neglijent din fondul alb³⁴, semn al pierderii semnificației lor și a decăderii tradiției pictării vaselor.

²⁶ E. Sava, I. Manzura, M. Tcaciuc, S. Kurciatov, V. Bubulici, R. Rabinovici, V. Guchin, R. Alaiba, M. Wittenberger, *Investigațiile istorico-arheologice efectuate în microzona istorico-naturală Rudi–Tătărauca Nouă–Arionești (Raionul Dondușeni, Republica Moldova)*, în *CAANT*, I, 1995, p. 296, fig. 16/3; 12/1–2.

²⁷ V. I. Markevič, *Pozdne-tripolskie plemena Severnoj Moldavii*, Kișinev, 1981, p. 42, fig. 57.

²⁸ V. A. Dergacev, *Pozdnetripolskie poselenia u s. Gordinești*, în *AIM*, Kișinev, 1973, p. 90 și urm.

²⁹ M. Dinu, *Quelques remarques sur la continuité de la céramique peinte du type Cucuteni durant la Civilisation Horodiștea–Erbiceni și Gorodsk*, în *La civilisation de Cucuteni en contexte européen*, Session scientifique, Iași-Piatra Neamț, 1984, Iași, 1987, p. 139, fig. 1/1, 3; 2.

³⁰ H. Dumitrescu, *La céramique de la station préhistorique de Horodiștea*, în vol. *În memoria lui Vasile Pârvan*, București, 1934, p. 112–122; idem, *op. cit.*, 1945, p. 127 și urm.

³¹ M. Dinu, *op. cit.*, fig. 2/1–4.

³² V. I. V. I. Markevič, *op. cit.*, p. 42, fig. 57/1.

³³ A. Nițu, *op. cit.*, p. 79, fig. 32/7.

³⁴ *Ibidem*, fig. 15/5; H. Dumitrescu, *La station préhistorique de Horodiștea sur le Prut*, în *Dacia*, IX–X (1940–1944) 1945, p. 127 și urm., p. 136, fig. 4/6.

Ceramica fină de tradiție Cucuteni–Tripolie pictată de stil ζ_{1b}

O mare parte din fragmentele de vase descoperite în cuptorul nr. 1 au fost pictate cu brun (fig. 7/4, 6; 8/4, 6; 10/1; 11/1–5, 9, 11; 12), în stil Gordinești–Horodiștea, cu benzi liniare dispuse oblic sau cu benzi de legătură, pe fondul alb-gălbui al vaselor. O parte dintre fragmentele ceramice provin de la forme emisferice (fig. 12/1), boluri (fig. 12/2, 4), castroane înalte cu buza lată, invazată (fig. 10/6–7), vase cu gât înalt și corp bombat, de dimensiuni diferite (fig. 12/3), uneori prevăzute și cu protome (fig. 6/4; 7/4), de la vase cu marginea invazată și corp bombat sau de la corpul acestora (fig. 11/11; d = 30 cm; h = 9,4 cm). Ceramica decorată cu benzi liniare apare frecvent și în alte complexe, pe vatra cuptorului nr. 2 sau în locuința și groapa nr. 1³⁵. Ornamentul de stil ζ s-a transformat succesiv, păstrând dintre elementele mai vechi tangentele și benzile de legătură dintre spirale sau elipse (fig. 11–12).

În unele cazuri alături de motivele pictate apar proeminente conice sau ovale (fig. 10/7). La fel ca și în pictura fazei Cucuteni B, benzile liniare acoperă și toartele de pe umărul vaselor (fig. 11/2). Unul dintre recipiente păstrează pe umăr o toartă, acoperită tot cu benzi liniare, terminată în forma coarnelor de bovidu, un simbol des folosit în plastica comunităților cucuteniene sau tripoliene. Cum remarca René Guénon, coarnele adoptă «în utilizarea lor simbolică, două forme: cea a coarnelor de berbec, care este propriu-zis „solară”, și cea a coarnelor de taur, care este dimpotrivă „lunară”, amintind de altfel de însăși forma cornului lunii»³⁶.

Culoarea brun-ciocolatie s-a folosit și pentru trasarea motivelor anexe, fie mici bucle la marginea benzilor liniare (fig. 7/5, 7–8; 8/5, 7–8), prezente și pe ceramica Cucuteni de la Darabani II, dar și pe ceramica perioadei următoare, de la Gorodsk³⁷, fie un zigzag dispus de-a lungul aceluiași motive principale sau în spațiul dintre ele (fig. 7/3; 8/3). Vase pictate cu benzi liniare și benzi de legătură apar frecvent între formele ceramicii grupului Horodiștea–Erbiceni la Cârniceni –*Pe coastă*³⁸, Tătărauca Nouă–*Piscul gol*³⁹ și în alte stațiuni.

Ceramica ornată cu benzi liniare incizate–cupoarele 1–2

Benzile liniare au fost realizate și din incizii fine, într-o tehnică ornamentală ce copiază formele motivelor geometrice obținute prin pictură. Un astfel de decor apare, cu precădere, pe vase de dimensiuni mici sau medii, cu pereții subțiri, cu suprafețele minuțios lustruite sau acoperite cu angobă, arse cărămiziu, dar și cenușiu sau brun-cenușiu (fig. 13).

Din ultima specie ceramică, T. G. Movșa⁴⁰, ulterior și I. V. Manzura⁴¹, a desprins pentru grupa nordică a culturii Tripolie, faza C_{II}, o specie brun-cenușie, ce se detașează prin finisarea pereților exteriori prin netezire, deși are în amestec nisip și mică, la fel ca și ceramica fină de tradiție cucuteniană sau tripoliană.

Pe marginea benzilor liniare incizate apar scurte impresiuni (fig. 13/5–6) sau șiruri de puncte adâncite (fig. 13/1–4), reluate spre baza vasului (fig. 13/1; d_{corp} = 27 cm; h = 8 cm). Ultimul provine de la un vas aplatizat, ars cărămiziu, dar care a fost acoperit la exterior cu angobă albicioasă. În această categorie mai frecvente erau vasele cu gât cilindric și corp mai mut sau mai puțin bombat (fig. 13/5, 17; d = 14; gr. perete 8–9 mm). Vase cu gât înalt și corp bombat, ornate pe umăr cu fine benzi incizate, au fost menționate în stațiunea Horodiștea, nivelul II⁴², Cârniceni–*Pe coastă*, și în alte stațiuni.

Ceramica de tip Cucuteni C

Pe câteva recipiente, din tipul celor folosite în gospodărie, s-au realizat și impresiuni de șnur răsucit, dispuse simplu, pe marginea sau umărul recipientelor, de obicei necombinate cu alte forme ornamentale. Pe un vas de culoare brună, modelat din pastă lutoasă amestecată cu puțină scoică și cu șamotă s-au adâncit doar scurte impresiuni de șnur răsucit (fig. 14/3; h = 4,2 cm; 14/11–13). Pe alte două fragmente ceramice, care pot proveni de la același recipient, benzile liniare din impresiuni de șnur răsucit au marcat marginea și gâtul vasului (fig. 15/1–2; d = 6,6; 5,7 cm). Pentru ornamentarea vaselor nu s-a folosit șnurul înfășurat.

³⁵ O. Levițki, R. Alaiba, V. Bubulici, *op. cit.*, fig. 15–16/1.

³⁶ R. Guénon, *Simboluri ale științei sacre*, Ed. Humanitas, București, traducere Marcel Tolcea și Sorin Șerbănescu, control științific al traducerii de Anca Manolescu, 1997, p. 194.

³⁷ A. Nițu, *Continuitatea ceramicii pictate între culturile Cucuteni–Tripolie și Gorodsk–Usatovo*, CI, 1977, fig. 15/1–2.

³⁸ R. Alaiba, I. Grădinaru, *Stațiunea din perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului de la Cârniceni–Pe Coastă, jud. Iași*, în *CAANT*, I, București, 1995, p. 64, fig. 13–14.

³⁹ E. Sava *et alii*, *op. cit.*, fig. 12/3.

⁴⁰ T. G. Movșa, *O severnoj gruppe pozdnetripol'skich pamjatniki*, în *SA*, 1971, 1, p. 44.

⁴¹ I. V. Manzura, *O rasprostraneniĭ Gordineštskich kul'turnyĭ elementov v Severnom Pričernomor'e*, în *AIM*, 1990, p. 27, 30, fig. 3/1–6, 9.

⁴² D. Marin, *op. cit.*, p. 139, fig. 3.

Alături de impresiunile ovale, pe un vas cărămiziu, în interior cu miezul negru, din nou se întâlnește decorul format din adâncituri patrulatere, ușor oblice (fig. 14/12; d = 20 cm; h = 3 cm).

Ceramica grosieră

Ultima grupă ceramică, prezentă în ambele ateliere, a fost lucrată din argilă în compoziție cu șamotă de granulație diferită, ce dă pereților un aspect mai puțin îngrijit. S-a ars în mediu reducător, fapt pentru care suprafețele vaselor sunt mai închise, în nuanțe de la brun, la cenușiu-negricios. În cadrul acestei categorii se deosebesc câteva specii: ceramica din pastă amestecată cu șamotă mărunță, la exterior finisată cu un strat subțire de angobă de culoare brună, interiorul acestor vase rămânând cenușiu-negricios; ceramica lucrată din pastă neagră-cenușie, amestecată cu șamotă, microprundișuri, cu suprafețele finisate neglijent.

Tipurile morfologice ce țin de această categorie sunt reprezentate cu precădere de străchini emisferice cu buza lățită, oale de diferite proporții cu corp bombat și amforele cu gât înalt, pe umăr cu toarte. Ornamentul este exclusiv cel adâncit, realizat prin incizii, împunsături (fig. 15/ 1, 4, 8), creștături pe buza unor vase cu gât cilindric (fig. 15/5–6), ciupituri cu unghia, alveole sau împunsături de diferite forme, impresiuni de șnur (fig. 15/3, 11–13).

Câteva considerații

Din punct de vedere cronologic, dacă avem în vedere prezența încă destul de numeroasă a vaselor pictate, în raport cu vasele de uz comun și prin aspectele decorative ale acestora, așezarea se poate încadra în prima fază a grupului cultural Horodiștea / Erbiceni – Gordinești – Kasperovka. Prin săparea așezării Trinka – *Izvorul lui Luka*, s-a documentat o așezare ce a păstrat, în prima fază de locuire, multe elemente de tradiție cucuteniană.

CÉRAMIQUE DÉCOUVERTE DANS LES ATELIERS DE POTIER DE TRINCA–IZVORUL LUI LUCA, EDINEȚ, RÉPUBLIQUE MOLDAVE. LE GROUPE CULTUREL HORODIȘTEA / ERBICENI – GORDINEȘTI – KASPEROVKA (I)

RÉSUMÉ

Pour l'éclaircissement du phénomène du passage de la civilisation Cucuteni–Tripolie à l'époque du bronze, on doit souligner l'importance indiscutable que présente une fouille de quelques habitats spécifiques au groupe culturel Horodiștea / Erbiceni–Gordinești, appartenant à la période de transition vers l'époque du bronze, comme Trinca, le point *Izvorul lui Luca* (fig. 1/1, 4). Géographiquement, le village de Trinca (fig. 1/2–3, 5–6), appartient au Plateau de la Moldavie du Nord, la sous-division des Collines de Trinca, quant à l'aspect administratif il tient du District Edineț, situé au nord-ouest de la Bessarabie. Le point *Izvorul lui Luca*, où s'étend aussi l'habitat spécifique au groupe culturel Horodiștea–Erbiceni–Gordinești, occupe le promontoire de l'est du village, entouré d'une méandre de la rivière Draghiștea. De cet habitat, on a recherché systématiquement jusqu'à présent quatre logements et deux ateliers pour la cuisson de la céramique, ou les fours à deux chambres superposées (fig. 2–4).

Ensuite, de l'inventaire du atelier, on va exemplifier avec quelques récipients fragmentaires qui sont représentatifs pour la céramique cuite par oxydation et peinte, par des photographies et des dessins. Les deux premiers tessons, où l'on signale l'influence de la culture Cucuteni, ont été peints dans le style propre au sous-groupe ϵ_{1a} , bichrome avec du noir-chocolaté au fond rougeâtre, interstice avec du noir tendu ou linéaire (fig. 1/1–2; 2/1–2). Leur présence impose comme probable la datation de l'habitat dans une phase de commencement du groupe culturel Horodiștea–Erbiceni–Gordinești.

Les deux suivants fragments de récipients, sans peints (fig. 5–6; 1–16) ou peints dans la tradition de la culture Cucuteni, moins fine, modelés de la pâte malaxée, épaisse, irrésistante, rose-jaunette à l'extérieur, ont été peints dans le style ζ , 1a (fig. 7/3, 5; 8/3, 5; 9/2–9; 10/2–6; 11/6–8, 10) et ζ 1b (fig. 7/4, 6; 8/4, 6; 10/1; 11/ 1–5, 9, 11; 12).

On donne comme exemples, pour illustrer, quelques fragments appartenant à un récipient avec un profil en „S“ large et on ajoute encore un autre, peut-être appartenant au même récipient (fig. 7/7–8; 8/7–8), décorés en style ζ 1a à peinture trichrome avec des bandes linéaires chocolatées et des bandes rouges libres, au fond blanc.

D'autres fragments ont été ornés avec des bandes linéaires brun-chocolatées, dans des nuances différentes (fig. 7/4, 6; 8/4, 6). L'un d'eux garde sur l'épaule une anse, couverte aussi de bandes linéaires, finie dans la forme des cornes de bovidé, un symbole souvent utilisé dans l'art plastique des communautés de la culture Cucuteni ou Tripolie. Les cornes adoptent – comme soulignait René Guénon, «dans leur utilisation symbolique, deux formes: celle des cornes de bélier, qui est proprement „solaire“, et celle des cornes de taureau, qui est, au contraire, „lunaire“, rappelant même la forme du croissant de la lune». La couleur brun-chocolaté linéaire trace aussi des motifs annexes, soit des petites boucles à la limite des bandes linéaires (fig. 7/5, 7–8; 8/5, 7–8), présents aussi sur la céramique de type Cucuteni de Darabani II, mais aussi sur la céramique de la période suivante, découverte à Gorodsk, soit un zigzag disposé le long des mêmes motifs principaux (fig. 7/7–8; 8/7–8) ou dans des groupes, dans l'espace qui les sépare (fig. 7/3; 8/3). En ce qui concerne la

céramique découverte à Trinca–*Izvorul lui Luca*, les zigzags du rebord, peints de façon noir-chocolaté, ont sauvé à l'intérieur du récipient des rhombes peints dans la couleur de celui-ci (fig. 7/3; 8/3). Dans le même endroit, sur l'âtre du four numéro 2 ou dans la fosse numéro 1, ont apparu des fragments de récipients ornés avec les mêmes motifs. Les rhombes, selon une proposition émise par A. Nițu, dans la peinture propre à la culture Cucuteni de Darabani II (Hotin), proviennent de l'union de deux zigzags. En revanche, sur un tesson trouvé à Horodiștea–*Pe Prut*, les rhombes et les triangles ont été sauvés négligemment de leur fond blanc, à cause du fait qu'on remarque l'extension de la couleur brun jusqu'au bord de la limite zonale, signe qu'il ont perdu leur signification mais aussi du déclin de la tradition de peindre les récipients. On découvre des éléments des motifs principaux et la composition décorative du style expressionniste propre à la culture Cucuteni–Tripolie, dans une première étape, dans le style du groupe Horodiștea / Erbiceni–Gordinești, mais par les formes dérivées d'aspect libre du décor avec des bandes linéaires, par la disparition graduelle de la tangente (fig. 7/ 4, 6; 8/4, 6). Sur d'autres fragments plus couverts de poussière, rougeâtre clair, la peinture est très décolorée ou elle n'est plus conservée. La cuisson secondaire a donné aux récipients, parfois, une nuance blanc-verdâtre.

Pour les découvertes de Trinca–*Izvorul lui Luca* on peut établir des analogies avec la céramique peinte de type Cucuteni B de style ϵ ou ζ , de Tg. Ocna–*Podei*, Gura Văii–*Siliște*, Brânzeni III ou Costești ou avec celle propre pour la période de transition trouvée à Gordinești, Erbiceni–*Dealul Sărăturilor*, Horodiștea–*Pe Prut*, mais aussi avec la céramique des habitats plus récemment recherchés de Tătărăuca Nouă–*Piscul gol* ou Cărnăeni–*Pe coastă* ș. a.

L'éclaircissement du phénomène de transition de la civilisation Cucuteni–Tripolie avec ses communautés d'agriculteurs précoces, au groupe culturel Horodiștea/ Erbiceni–Gordinești avec des communautés mixtes, est renforcé aussi par le changement du style pictural de la céramique conservée dans les complexes des habitats datés dans ces séquences culturelles, parmi lesquelles trouve aussi sa place Trinca–*Izvorul lui Luca*.

LISTE DES FIGURES

Fig. 1. Trinca – *Izvorul lui Luca*; .1. vue générale de la station; 2–7. les approches de la station; 8. point de jonction du Draghiștea avec la rivière Racovăț.

Fig. 2. Trinca – *Izvorul lui Luca*; Le four no. 1 pour cuire la céramique, plans et profils. Le groupe Horodiștea–Gordinești–Kasperovka

Fig. 3. Trinca – *Izvorul lui Luca*; 1. vue générale; le four no. 2 pour brûler la céramique 2–6. Le groupe Horodiștea–Gordinești–Kasperovka.

Fig. 4. Trinca – *Izvorul lui Luca*; 1. Le four no. 2 pour cuire la céramique, plan et profil; 1–3. section dans le four; 4. paroi médiane avec des perforations; 5 l'ordre des cônes.

Fig. 5. Trinca – *Izvorul lui Luca*; 1–2, 7. Des fragments céramique cuite en oxydation, nonpeints, peints ou la peinture effacée. 3–4. Verres; cratères; 5 pot; 6. amphore. Le four no. 1.

Fig. 6. Trinca – *Izvorul lui Luca* 1: 1–3. Des fragments céramique cuite en oxydation. Écuelles; 4–10. des récipients à cou élevé et corps bombé. Le four no. 1.

Fig. 7. Trinca – *Izvorul lui Luca*; 1. Des fragments céramique cuite en oxydation, peint en style ϵ avec brun sur le fond rouge 1–2, 9 et ζ_{1a} , avec brun linéaire et rouge étalé 1–3, 7–8 ou en style Gordinești avec brun linéaire 4–6, sur le fond blanc-jaunâtre. Le four no. 1. Photographies réalisées par archéologue V. I. Markevič.

Fig. 8. Trinca – *Izvorul lui Luca* 1. Des fragments céramique cuite en oxydation, peint en style ϵ avec brun sur le fond rouge 1–2 et ζ_{1a} , avec brun linéaire et rouge étalé 1–3, 7–8 ou en style Gordinești avec brun linéaire 4–6, sur le fond blanc-jaunâtre. Le four no. 1. Photographies réalisées par archéologue V. I. Markevič.

Fig. 9. Trinca – *Izvorul lui Luca*. Des fragments nonornementé 1 et ornementé en style ζ_{1a} , avec brun linéaire et rouge étalé, sur le fond blanc-jaunâtre. Vase à cou élevé et corps bombé 1–9. Le four no. 1.

Fig. 10. Trinca – *Izvorul lui Luca*. Des fragments ornementé en style Gordinești avec brun linéaire et en style ζ_{1a} avec brun linéaire et rouge étalé, sur le fond blanc-jaunâtre 2–6. Le four no. 1.

Fig. 11. Trinca – *Izvorul lui Luca*. Des fragments céramiques peintes sur le fond blanc-jaunâtre avec brun linéaire en style ζ_{1b} 1–5, 9, 11 et avec rouge étalé en style ζ_{1a} 6–8, 10. Paroi de récipient 1–11. Le four no. 1. Le groupe Horodiștea–Gordinești–Kasperovka.

Fig. 12. Trinca – *Izvorul lui Luca*. Des fragments céramiques peintes avec brun linéaire sur le fond blanc-jaunâtre peints en style ζ_{1b} 1–4, 6–7 et ζ_{1a} 5. Vase hémisphérique 1; bols 2, 4; vase à cou élevé et corps bombé 3, fragment céramique 5, écuelles 6–7. Le four no. 1.

Fig. 13. Trinca – *Izvorul lui Luca*. Des fragments céramique cuite semi-oxydation, décorés avec des bandes linéaires incisés. Paroi de vases 1–17. Le four no. 2 1–4, 17 et le four nr. 1 8–16.

Fig. 14. Trinca – *Izvorul lui Luca*. Des fragments céramique cuite semi-oxydation, décorés avec de piqûre ou entailles 1–2, 4–10 et impressions de cordon tordu 3, 11–13. Des récipients avec un profil en S 1, 7, 12; vase miniaturé 2; parois de vases 3–4, 8, 11, 13; vases à cou élevé 5–6; bol 9; écuelle 10.

Fig. 15. Trinca – *Izvorul lui Luca*. Des fragments céramique cuite par semi-réduction. Bocaux 1, 4–6, 8–9; paroi de récipient 2, 5; base 10–15.

Fig. 16. Trinca – *Izvorul lui Luca* 1. Des fragments céramique cuite par semi-réduction. Bocaux 1, 4–5, 8; vases à cou élevé 2, 6, 9; écuelle 3, 7.

1

2

3

4

5

6

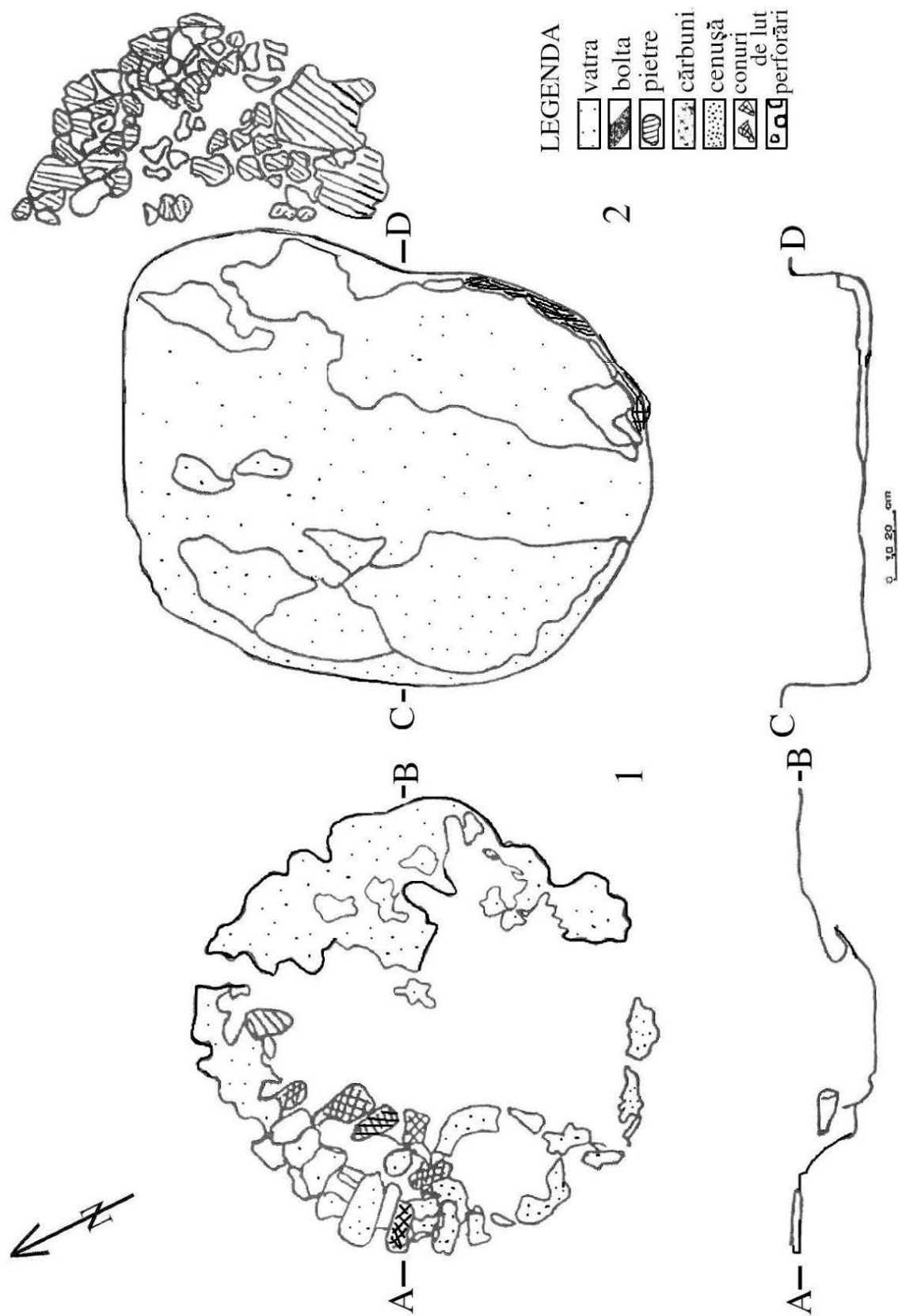

7

8

Fig. 1. Trinca – Izvorul lui Luca. 1. Vedere generală a stațiunii; 2–7. Împrejurimile stațiunii;
8. Confluența Draghiștei cu râul Racovăț.

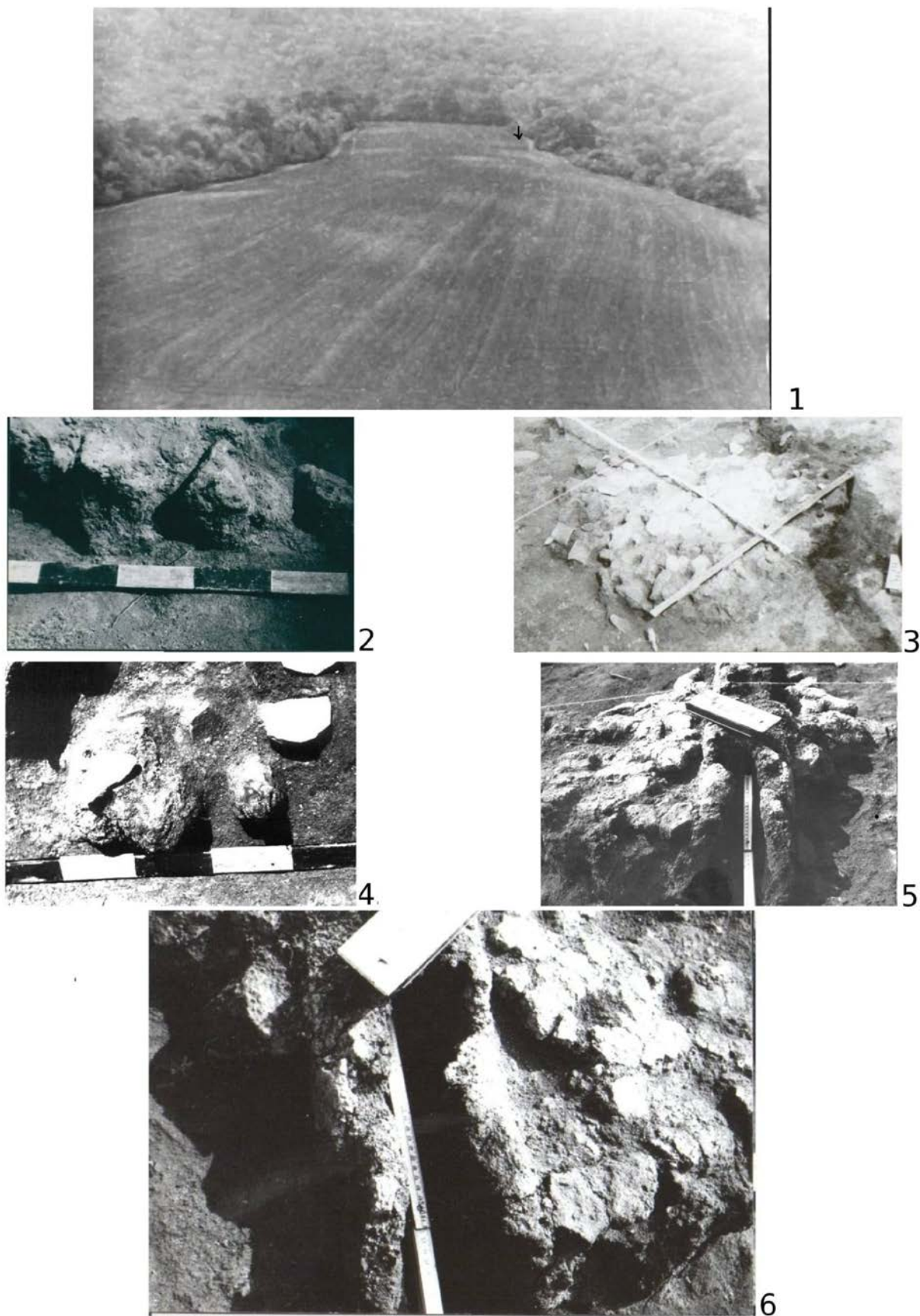

Fig. 3. Trinca – *Izvorul lui Luca*. 1. Vedere generală; 2–6. Cuptorul nr. 2 de ars ceramică.
Grupul Horodiștea–Gordinești–Kasperovka.

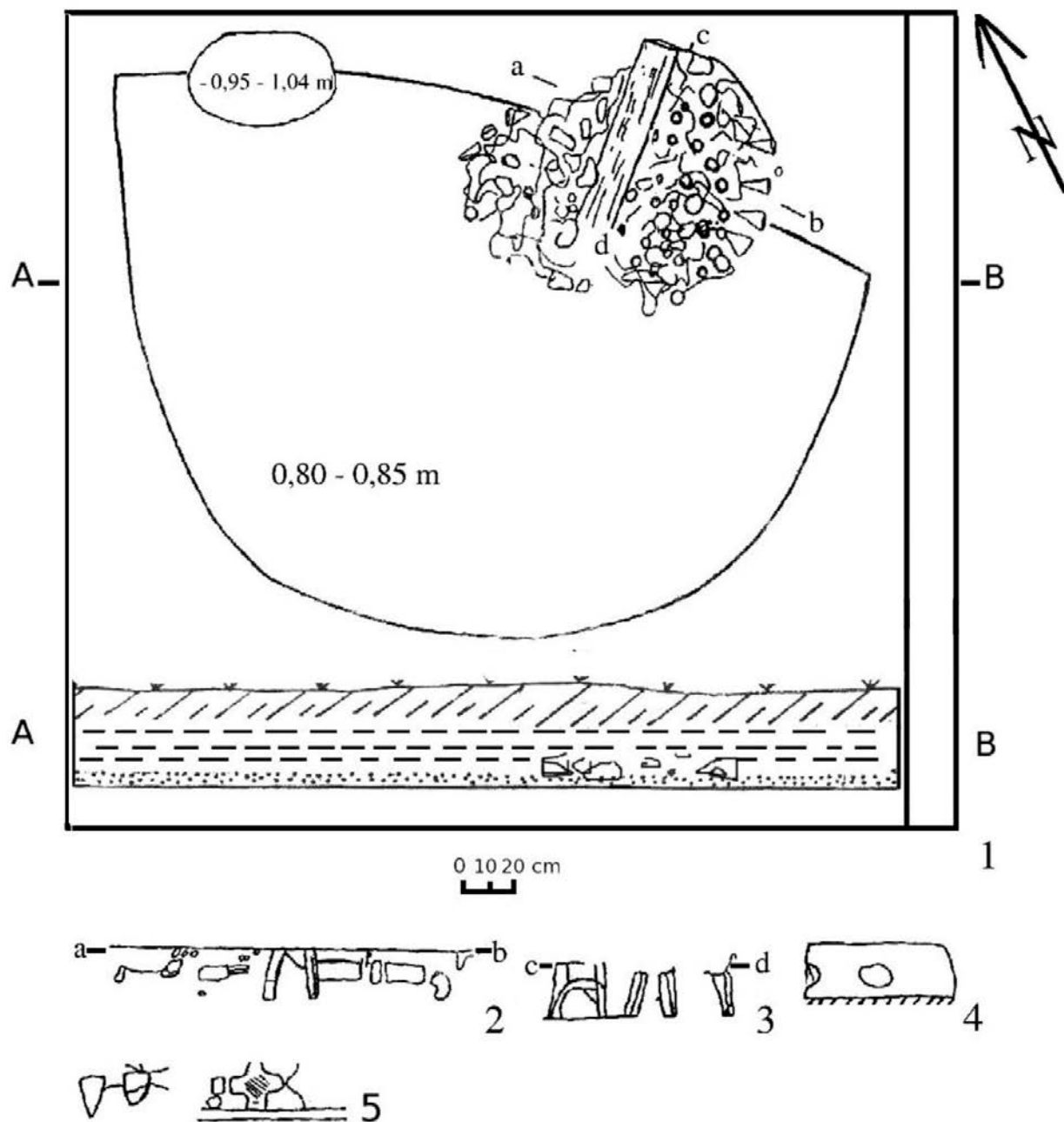

Fig. 4. Trinca – Izvorul lui Luca. 1. Cuptorul nr. 2 de ars ceramică, plan și profil 1; 2–3. Secțiune prin cuptor; 4. Perete median cu perforări; 5. Ordonarea conurilor 5.

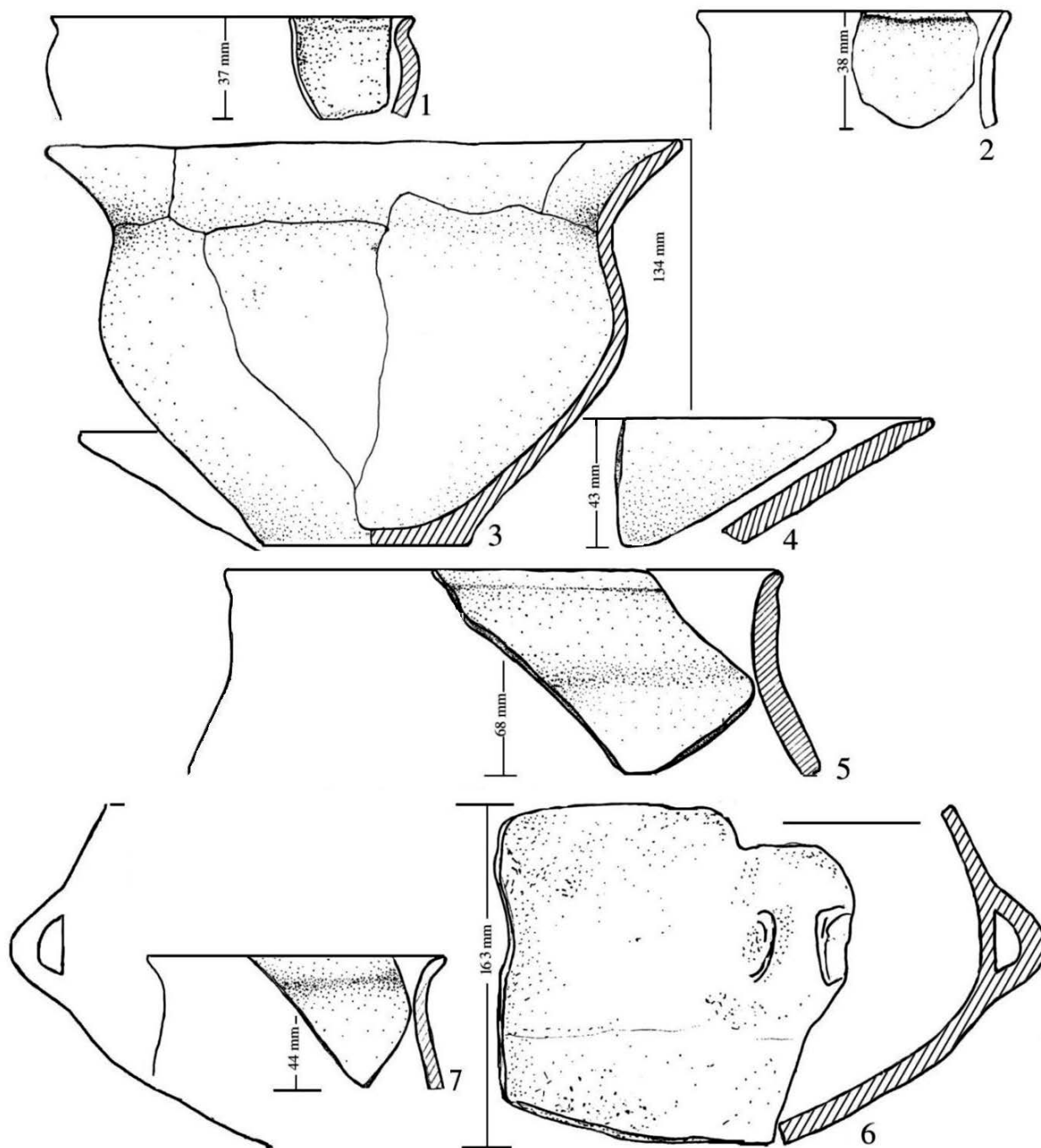

Fig. 5. Trinca – Izvorul lui Luca. 1–2, 7. Fragmente ceramice arse oxidant, nepictate, pictate sau cu pictura ștersă. Pahare; 3–4. Cratere; 5. Borcan; 6. Amforă; cuptorul nr. 1.

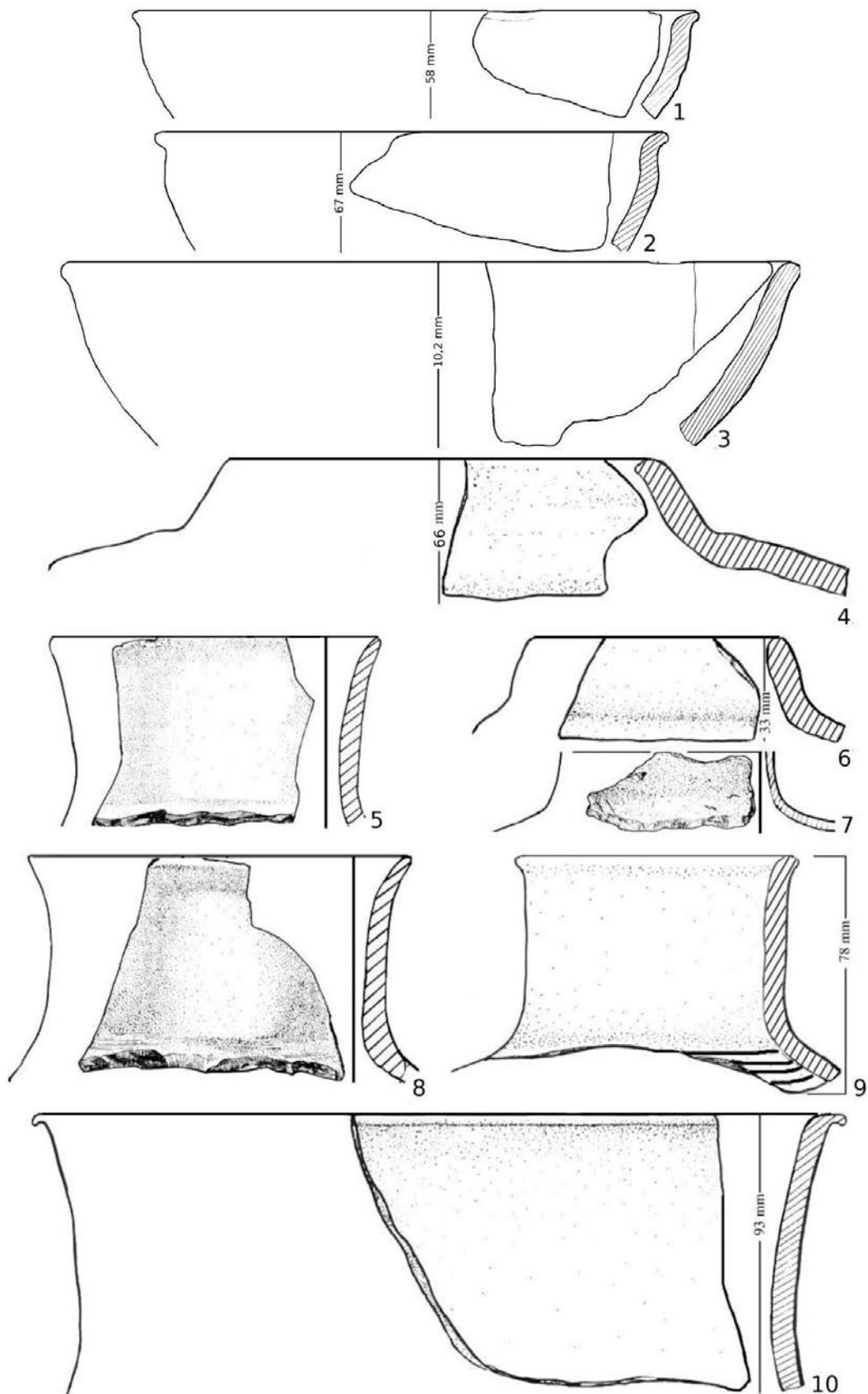

Fig. 6. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1–3. Fragmente ceramice arse oxidant. 4–10. Castroane; vase cu gât înalt și corp bombat. Cuptorul nr. 1.

Fig. 7. Trinca – Izvorul lui Luca. Fragmente ceramice arse oxidant, pictate în stil ϵ cu brun închis pe fond roșu 1–2, 9 și în stil ζ_{1a} cu brun liniar și roșu etalat 3, 7–8 sau în stil Gordinești cu brun liniar 4–6, pe fond alb-gălbui. Cuptorul nr. 1. Fotografii realizate de arheolog V. I. Markevič.

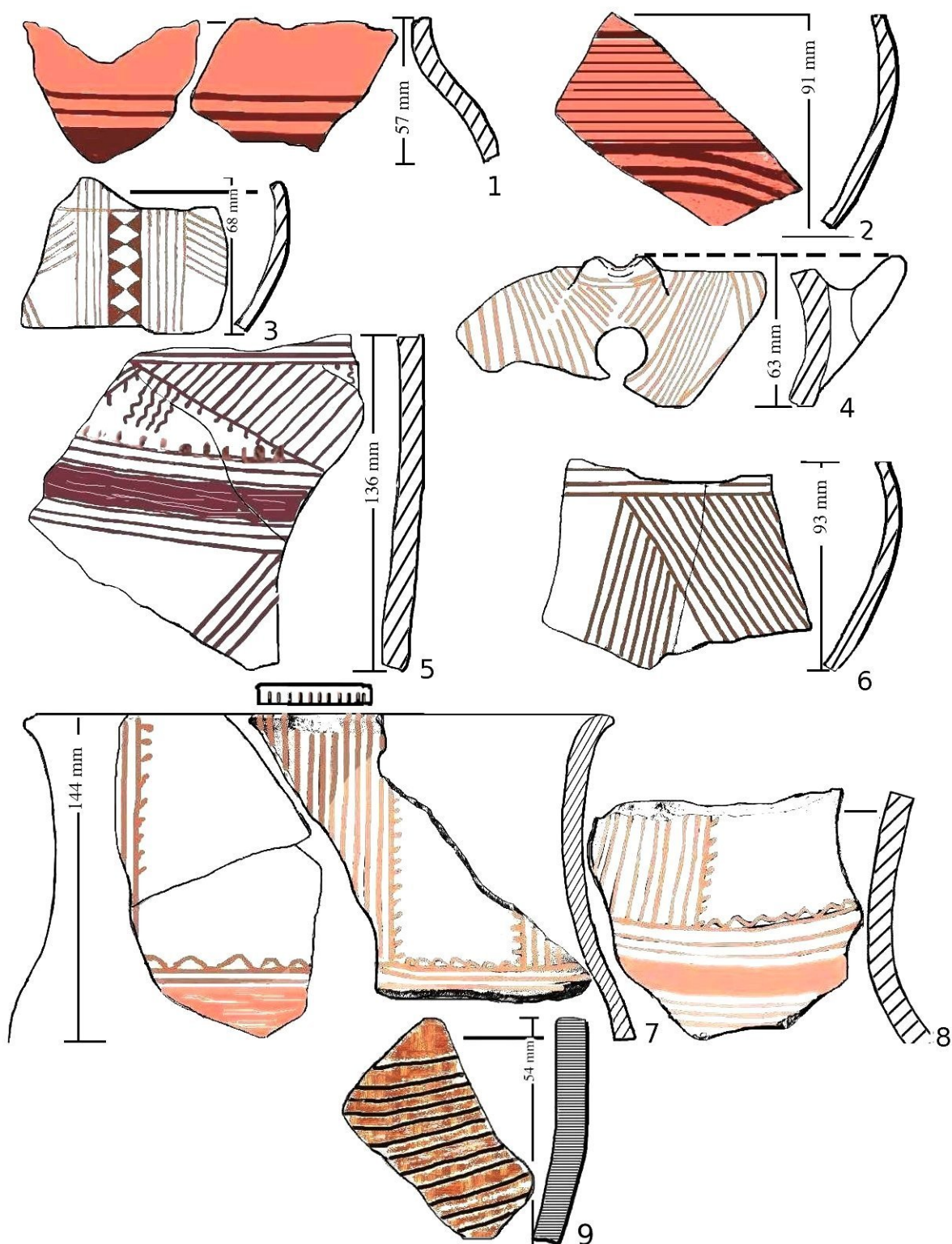

Fig. 8. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1–2, 9. Fragmente ceramice arse oxidant, pictate în stil ϵ cu brun închis pe fond roșu și 3, 7–8 în stil ζ_{1a} cu brun liniar și roșu etalat sau 4–6 în stil Gordinești cu brun liniar, pe fond alb-gălbui. Cuptorul nr. 1.

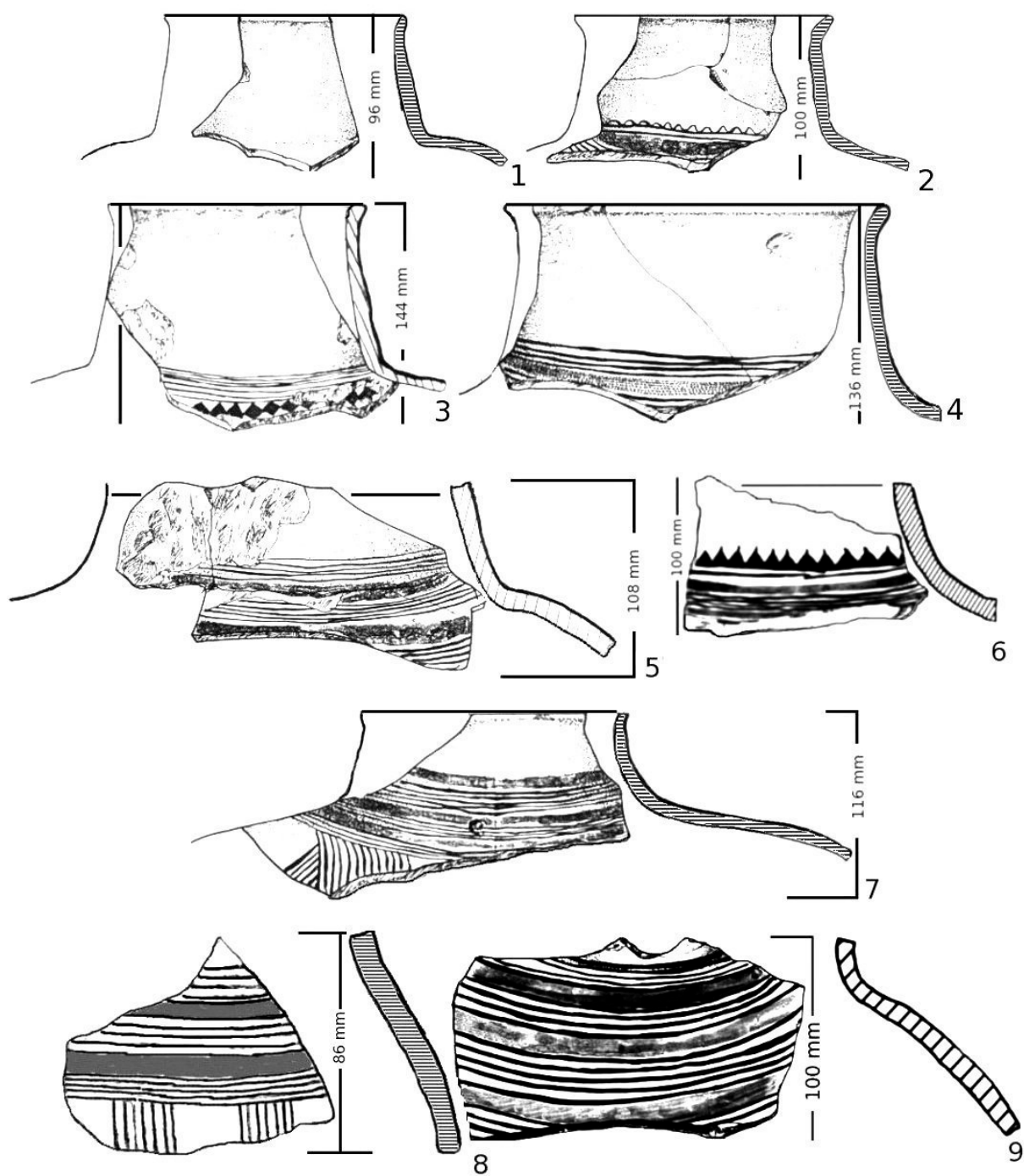

Fig. 9. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1. Fragmente ceramice neornamentate și 2–9. ornamentate în stil ζ_{1a} , cu brun liniar și roșu etalat, pe fond alb-gălbui. 1–9. Vase cu gât înalt și corp bombat. Cuptorul nr. 1.

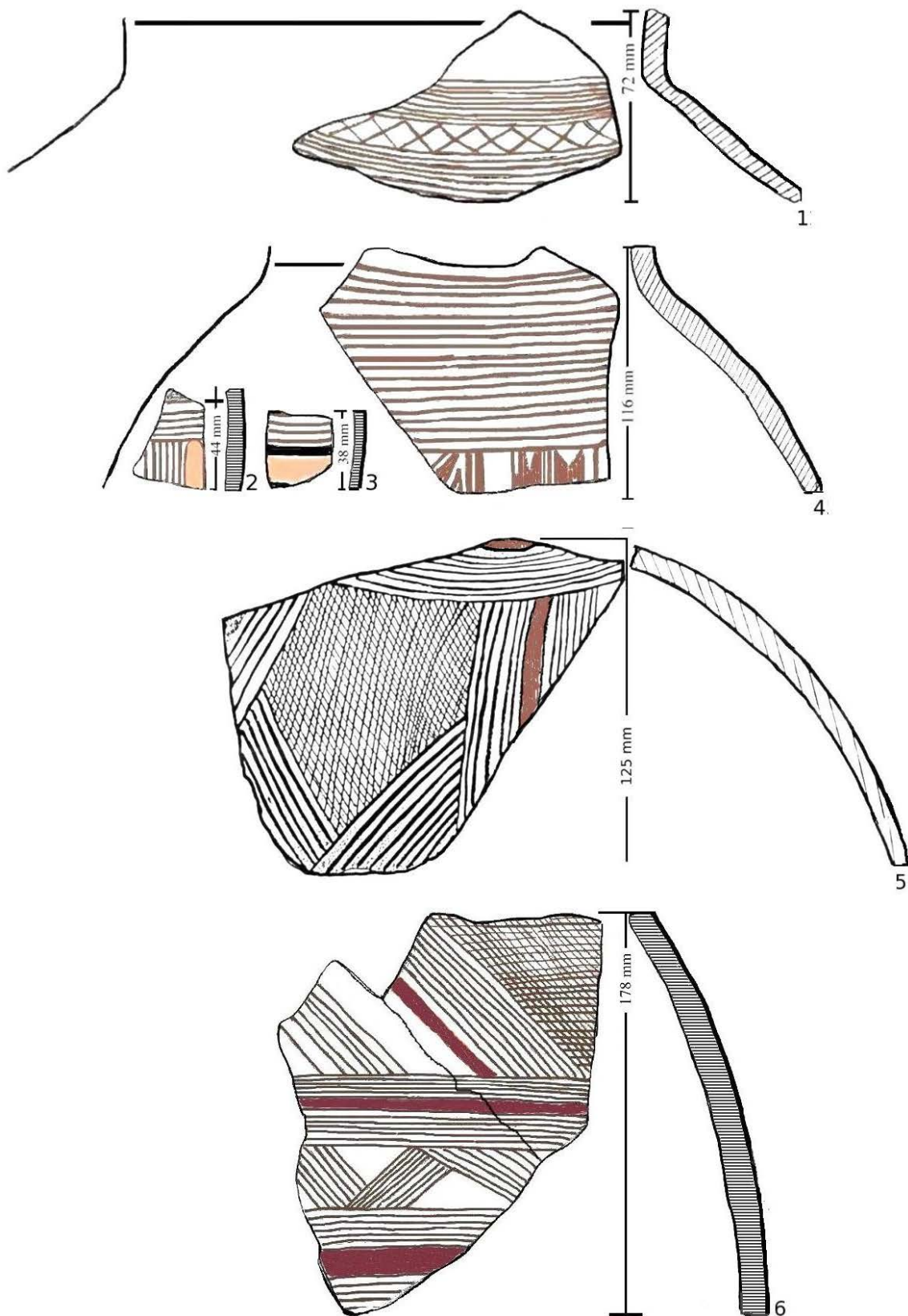

Fig. 10. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1. Fragmente ceramice ornamentate tricrom în stil Gordinești cu brun liniar și 2–6. în stil ζ_{1a} cu brun liniar și roșu etalat, pe fond alb-gălbui. Cuptorul nr. 1.

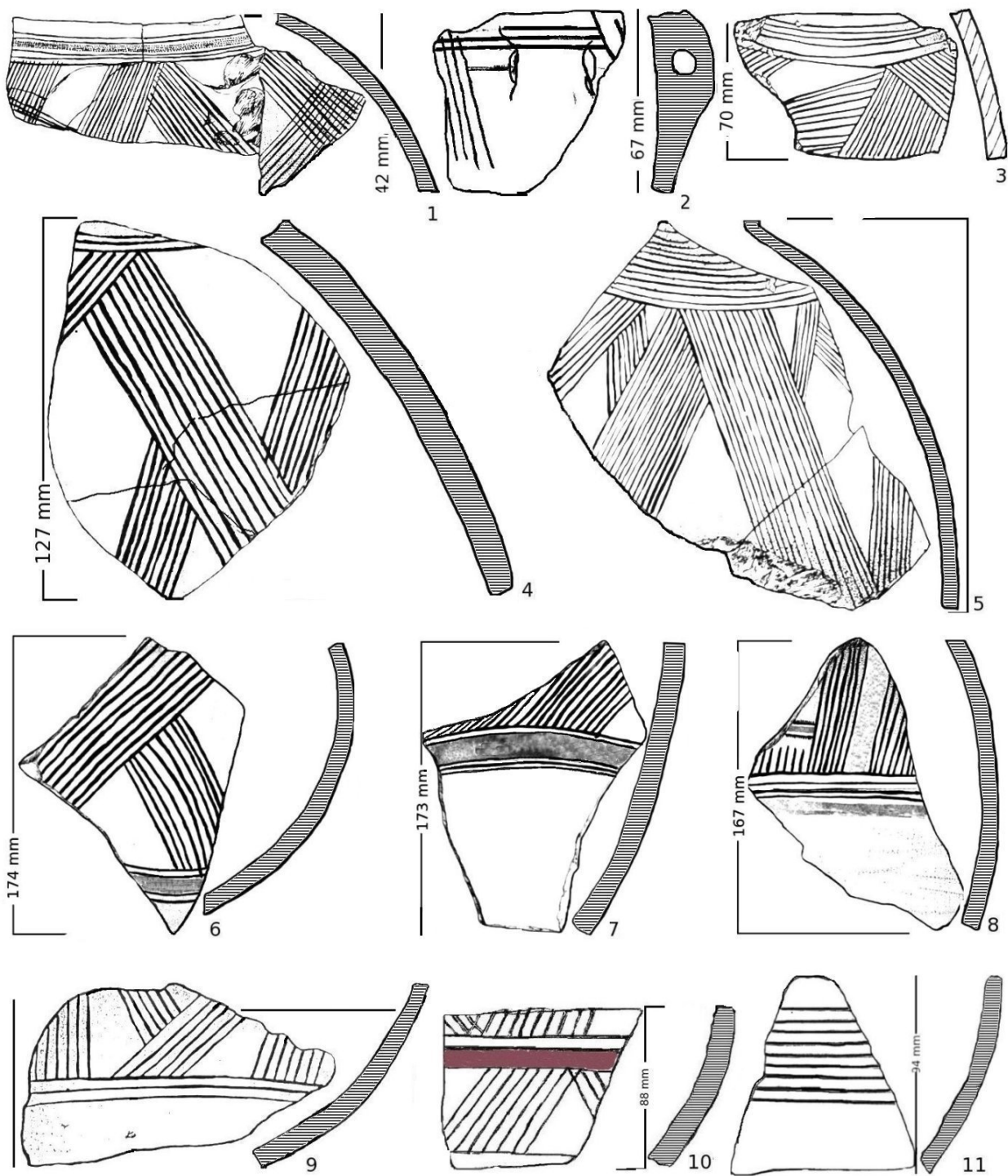

Fig. 11. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1–5, 9, 11. Fragmente ceramice pictate pe fond alb-gălbui cu brun liniar în stil ζ_{1b} și 6–8, 10, cu roșu etalat în stil ζ_{1a} . Pereți de vase 1–11. Cuptorul nr. 1. Grupul Horodiștea–Gordinești–Kasperovka.

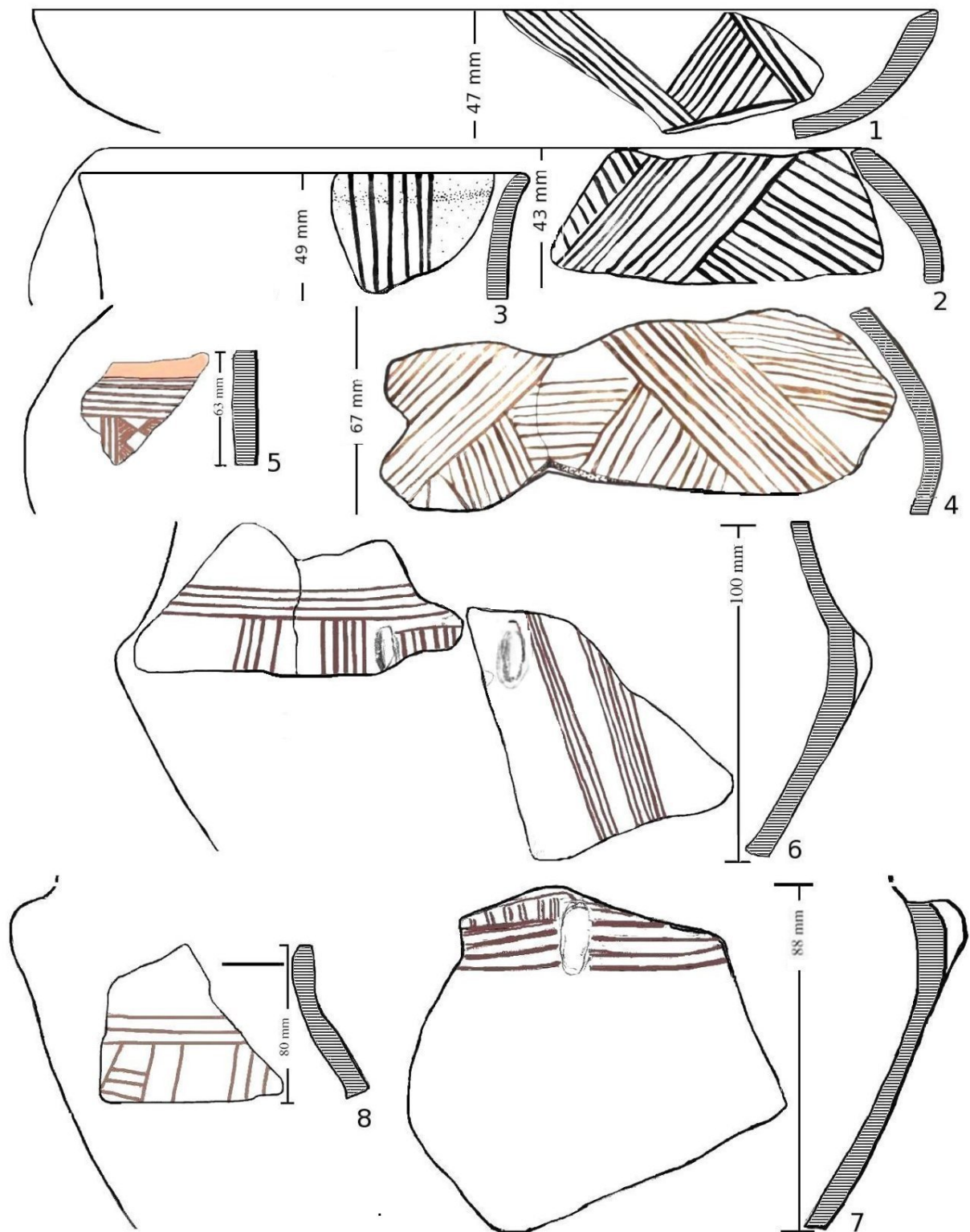

Fig. 12. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1–4, 6–7. Fragmente ceramice pictate cu brun liniar pe fond alb-gălbui, pictate în stil ζ_{1b} , ζ_{1a} 5. și 1. Vase emisferice; 2, 4. Boluri; 3. Vas cu gât înalt și corp bombat; 5. Fragment ceramic; 6–7. Castroane. Cuptorul nr. 1.

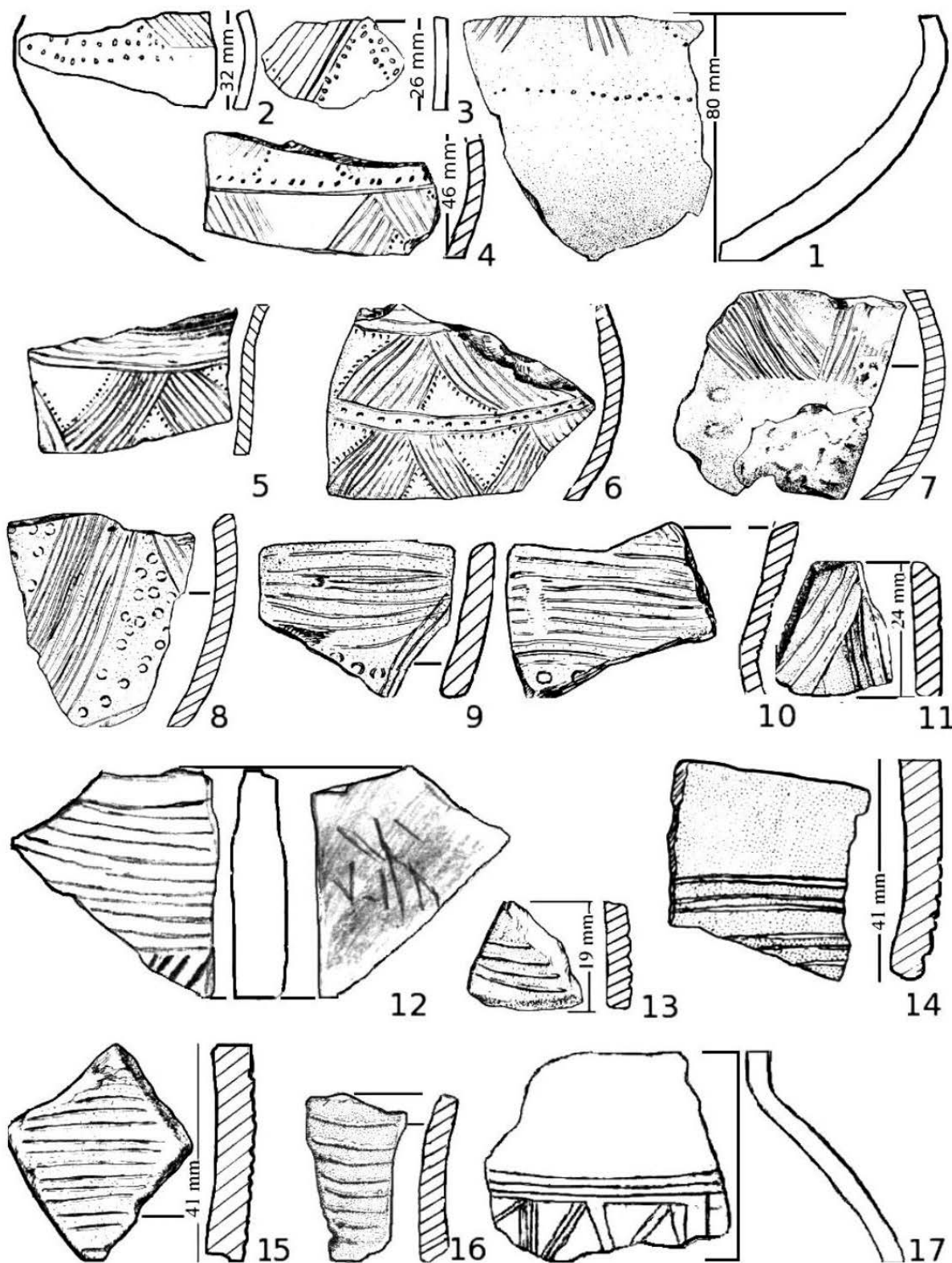

Fig. 13. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1–17. Fragmente ceramice arse semioxidant, decorate cu benzi liniare incizate. 1–17. Pereți de la vase. 1–4, 17. Cuptorul nr. 2 și 8–16. cuptorul nr. 1.

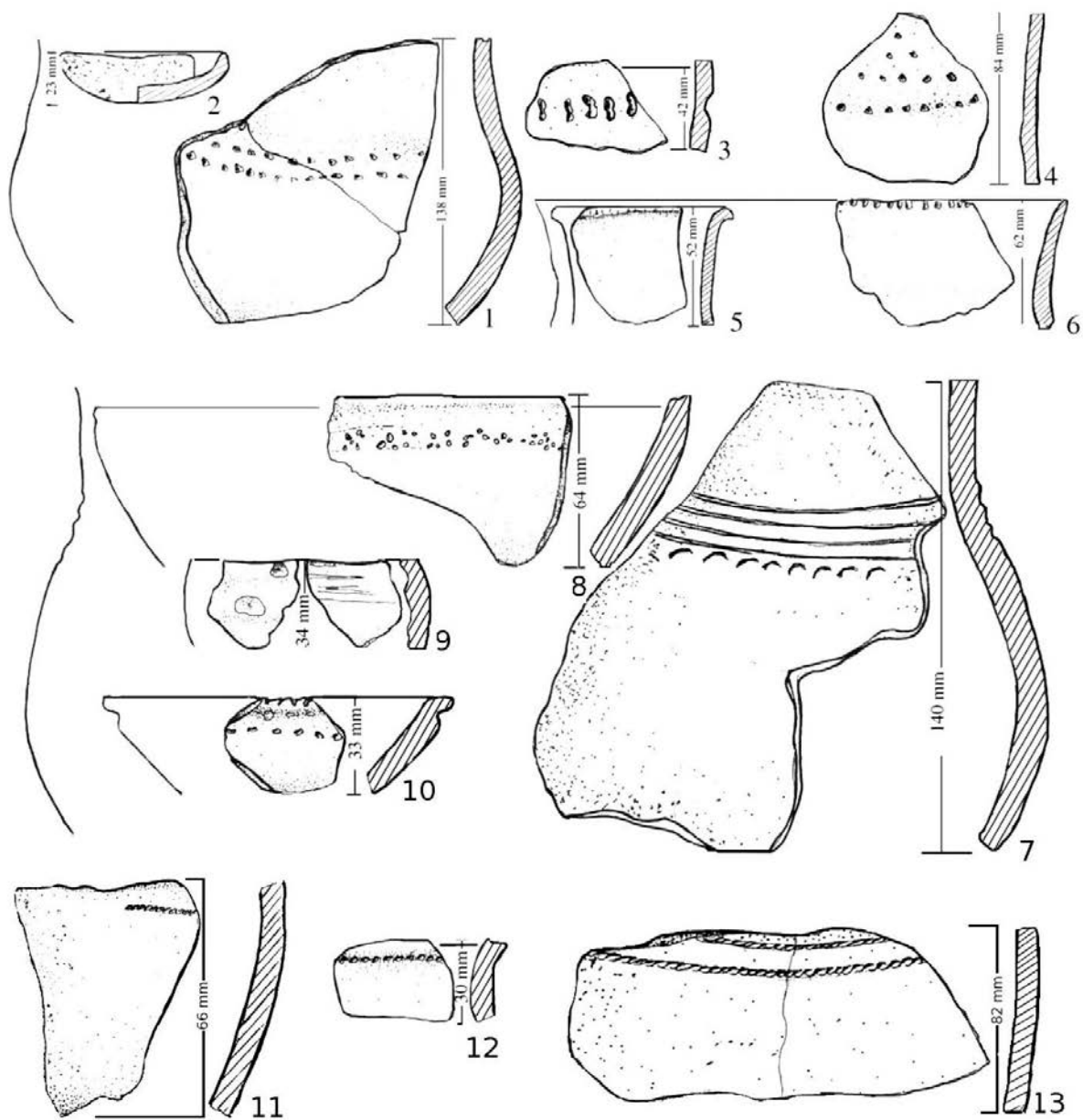

Fig. 14. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1–2, 4–10. Fragmente ceramice arse semioxidant, decorate cu împunsături sau creștături și 3, 11–13. Impresiuni de șnur înfășurat. 1, 7, 12. Recipiente cu profil în S; 2. Vas miniatural; 3–4, 8, 11, 13. Pereți de vase; 5–6. Vase cu gât înalt; 9. Bol; 10. Castron.

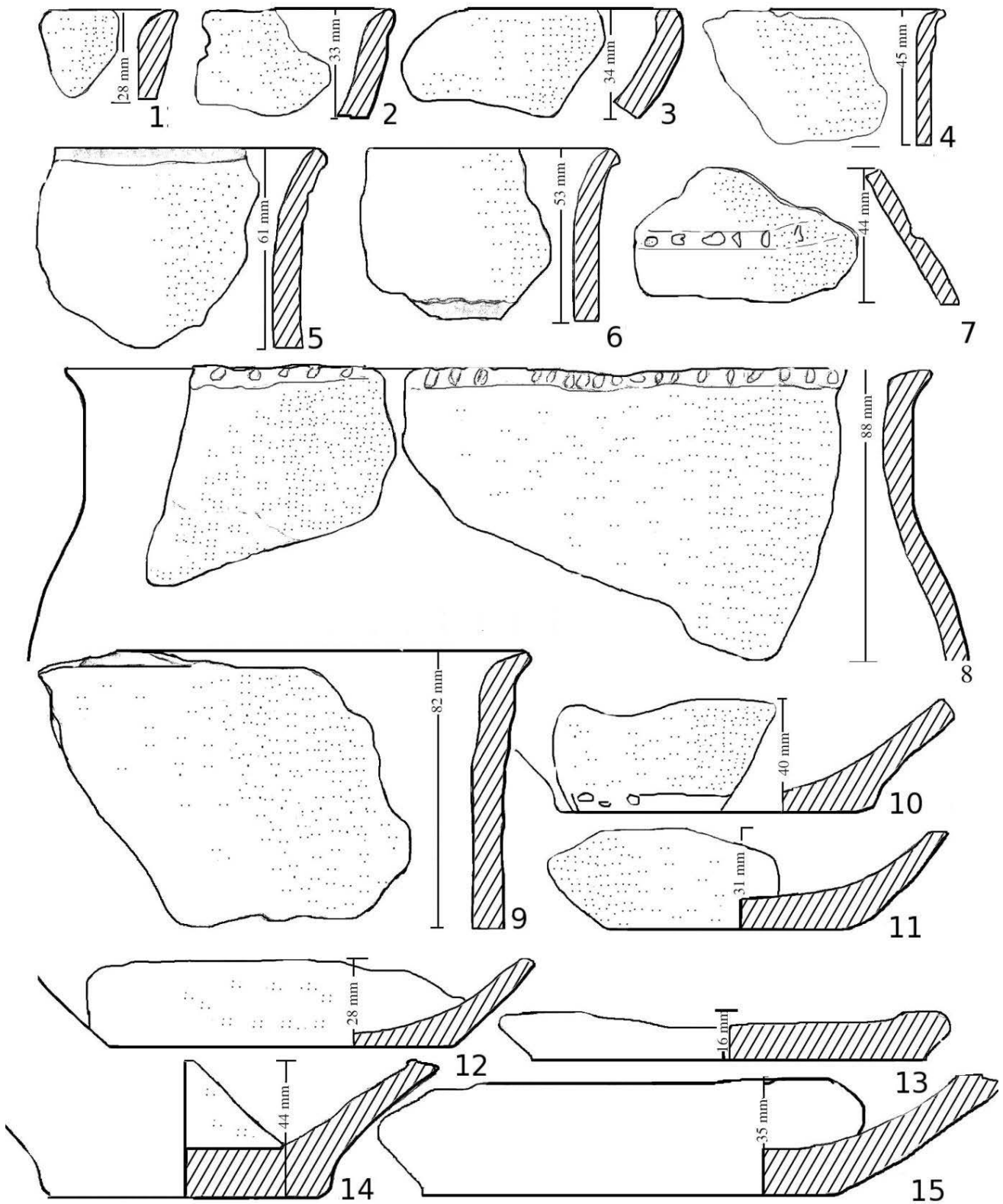

Fig. 15. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1, 4-6, 8-9. Fragmente ceramice arse semireducător. 2, 5. Borcane; 10-15. Pereți de vase; baze.

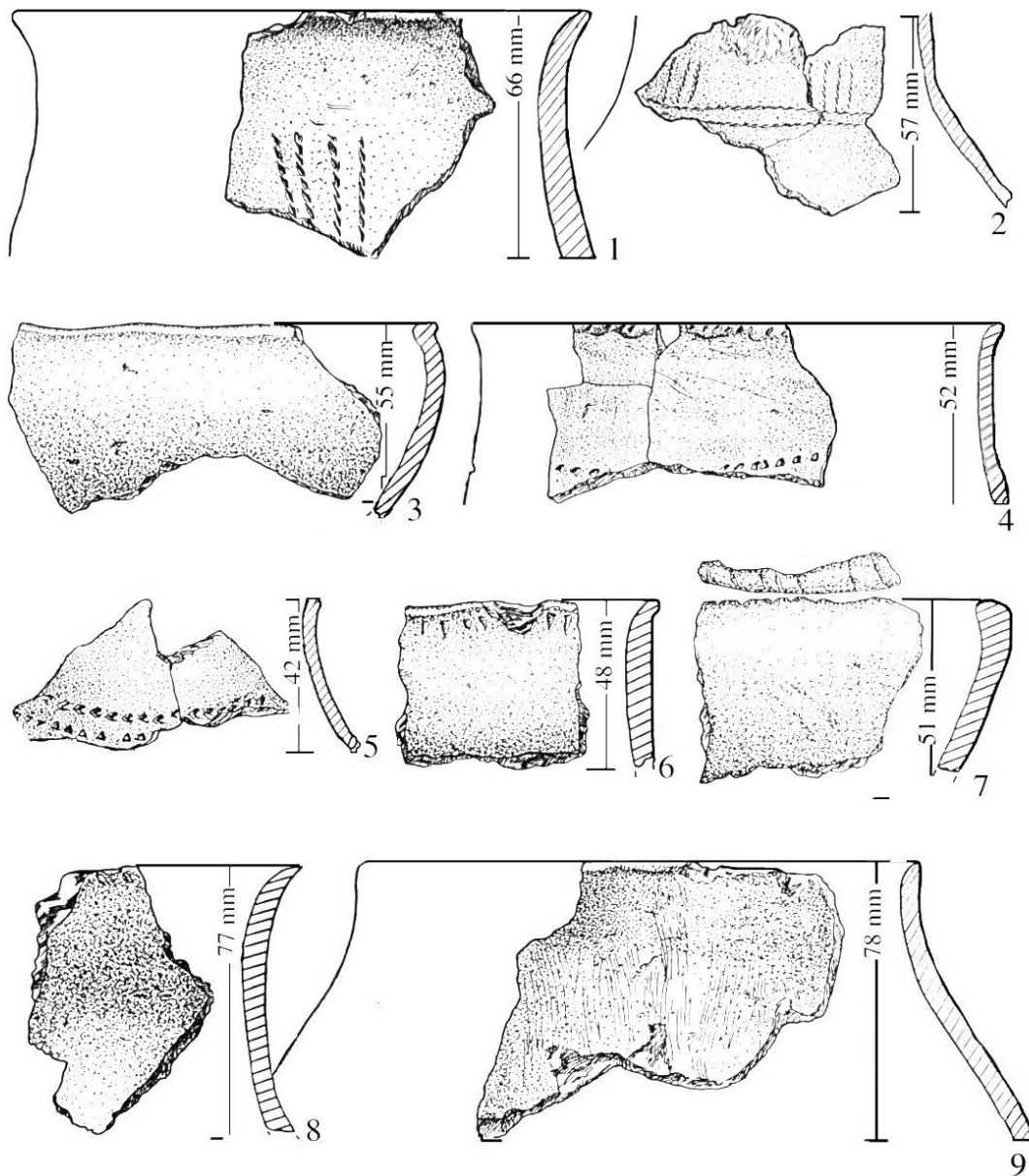

Fig.16. *Trinca – Izvorul lui Luca*. 1, 4-5, 8. Fragmente ceramice arse semireducător. 2, 6, 9. Borcane; vase cu gât înalt; 3, 7. Castroane.